

Mattilsynet

Ref: 2012/35426

Vår ref: 12/13602

Dato:08.05.2012

VALG AV METODE FOR FRISKMELDING AV INNSJØER I FUSTAVASSDRAGET, VEFNSREGIONEN MHT GYRODACTYLYS SALARIS PÅ RØYE

Bestilling

Mattilsynet har i en bestilling datert 13. februar 2012 bedt Veterinærinstituttet om å vurdere fordeler og ulemper med ulike fremgangsmåter for friskmelding av Fustavassdraget i Vefsn, Nordland, og å gi Mattilsynet en anbefaling. Basert på bestillingens overskrift er det først og fremst råd knyttet til friskmelding av innsjøene i Fustvassdraget Mattilsynet ber om.

Mattilsynet skisserer tre ulike strategier (metoder) som kan være aktuelle når man skal vurdere friskmelding av innsjøene og hele Fustavassdraget:

1. Man kan vurdere det med utgangspunkt i registrerte mengder rotenon i de ulike delene av innsjøene under behandling.
2. Man kan fange store mengder røyer og undersøke for forekomst av *Gyrodactylus salaris*.
3. Man kan sette ut lakseyngel eller rogn ovenfor anadrom strekning og i innsjøene for på den måten å provosere fram smitte til laks, som vil være en god vert med stor oppformering, og deretter fange laksunger som undersøkes for *Gyrodactylus salaris*.

Bakgrunn

På oppdrag fra Mattilsynet har Veterinærinstituttet tidligere laget et program for en fremgangsmåte for friskmelding av elver etter gjennomførte tiltak for å utrydde *G. salaris*. Dette programmet har utelukkende fokusert på friskmelding av laks på anadrom strekning. Friskmelding av innsjøer med røyer gir nye utfordringer. I tillegg til valg av strategi (metode) er det nødvendig å vurdere hvor lenge undersøkelsene må pågå før man med akseptabel sikkerhet, kan friskmelde innsjøene. Veterinærinstituttet gir først en vurdering for valg av metode og deretter en vurdering av nødvendig periode for friskmeldingsprosessen.

Valg av metode for friskmelding

Vurdering av de tre skisserte metodene

Veterinærinstituttet mener at hovedprinsippet for valg av metode for en friskmelding for *G. salaris* bør være at "man friskmelder fiskebestanden som tidligere var smittet". Før gjennomførte utryddelsestiltak, er *G. salaris* kun påvist på røyer i innsjøene i Fustavassdraget. Veterinærinstituttet mener derfor at Mattilsynet bør bruke alternativ 2, som innebærer undersøkelse av store mengder røyer, som strategi (metode) for friskmelding av innsjøene i Fustavassdraget.

Veterinærinstituttet mener at bruk av indirekte metoder bør unngås, i alle fall som eneste metode. Veterinærinstituttet mener at en friskmelding av innsjøene basert på konsentrasjonsmålinger av rotenon er uegnet fordi det er en indirekte metode som ikke kan brukes til å dokumentere at *G. salaris* er utryddet fra innsjøene. Det vurderes som umulig å ta vannprøver på alle steder der det kan være røyer, for å dokumentere at rotenonkonsentrasjonen har vært høyere enn letal dose overalt i innsjøene.

Veterinærinstituttet mener at en friskmelding av innsjøene basert på utsetting av laksunger ovenfor naturlig lakseførende strekning i Fustavassdraget ikke er å anbefale metode fordi det er usikkert om parasitten vil spres fra røyer i innsjøene til laksunger i elvene innenfor en friskmeldingsperiode. Med dette mener vi at laksungene kan forbli uinfiserte samtidig som en infeksjon utvikles sakte på røyebestanden som er under oppbygging etter rotenonbehandlingen. I en slik situasjon vil det være for risikofylt å friskmelde innsjøene i Fustavassdraget utelukkende basert på undersøkelse av laksunger.

Anbefaling av metode

Veterinærinstituttet anbefaler at en friskmelding av innsjøene i Fustavassdraget baseres på undersøkelser av røyer i Ømmervatn og Fustvatn, evt. også fra Mjåvatn.

Forslag til friskmeldingsperiode

Etter gjennomførte rotenonbehandlinger av innsjøene i Fustavassdraget skal alle røyene være døde. Reetablering av røyebestandene vil skje på grunnlag av utsetting av røyer, ved at røyer slipper seg ned fra innsjøer høyere opp i vassdraget, og på grunnlag av røyeegg som kan ha blitt gytt før rotenonbehandlingen. De første årene vil det være få røyer og sannsynligheten for å finne eventuelle *G. salaris* vil være svært liten. Det anbefales derfor at man venter to-tre år før undersøkelser av røyer igangsettes. Deretter bør røyer undersøkes i minimum fire-fem år. Vi har ikke tilstrekkelig erfaring og kunnskap til å kunne si nøyaktig hvor lenge en friskmeldingsprosess må pågå. Varigheten må baseres på røyas bestandsutvikling i innsjøene fordi størrelsen på røyebestandene er avgjørende for hvor mange fisk som kan samles inn for undersøkelse. Bestandsutviklingen hos røyene vil også ha betydning for bestandsutvikling for eventuelle *G. salaris* og således også muligheten for å påvise parasitten.

Basert på tidligere undersøkelser, som har vist at *G. salaris* har høyest forekomst på røyer om høsten (september-oktober), anbefaler Veterinærinstituttet at røyer innsamles én gang årlig (september) i hver innsjø. Ved hver innsamling bør det fanges flere hundre røyer, helst ca. 500 røyer. Innsamlingene bør fokusere på store røyer fordi disse ser ut til å ha flere *G. salaris* enn små røyer. Først etter seks-åtte år bør antall undersøkte røyer og størrelsene på disse vurderes i forhold til en friskmelding.

Konklusjon

Veterinærinstituttet anbefaler at en friskmelding av innsjøene i Fustavassdraget baseres på undersøkelser av røyer i Ømmervatn og Fustvatn, evt. også fra Mjåvatn. Undersøkelser av røyer bør starte to-tre år etter gjennomførte utryddelsestiltak og bør pågå i minimum fire-fem år.

Veterinærinstituttet mener at friskmelding av laks på lakseførende strekninger i elvene i Vefsn-region bør følge det vedtatte friskmeldingsprogrammet, men at friskmeldingen fortsetter inntil det er grunnlag for å friskmelde innsjøene i Fustavassdraget.

Vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Tor Atle Mo', with a stylized flourish above the first name.

Tor Atle Mo
Seksjonsleder